

De Nederlandse Syriëgangers 'Kanonnenvlees' of 'helden van de Lage Landen'?

Inleiding FORUM

Sinds het begin 2013 duidelijk werd dat Nederlandse moslimjongeren naar Syrië afreizen om daar deel te nemen aan de gewapende strijd, is er sprake van een niet aflatende stroom berichtgeving over deze groep: wie zijn deze jongeren, en wat drijft hen? Op welke manier zijn zij betrokken geraakt bij de gewelddadige jihad?

In opdracht van FORUM onderzocht dr. Marion van San wat er allemaal gezegd en geschreven is over de Nederlandse Syriëgangers. Niet in de laatste plaats door deze jongeren zelf, in interviews en Facebook-berichten. Tegenover het negatieve beeld dat over de jongeren heerst, plaatsen zij een alternatief beeld waarin jihadgangers juist figureren als helden. Zoals er in Syrië een strijd met wapens aan de gang is, woedt in Nederland een strijd met woorden. Een oorlog waarbij wellicht niet sprake is van ronselen in de oorspronkelijke betekenis van het woord, maar waarbij fanatici elkaar wel degelijk ophitsen en een sfeer kunnen creëren die voor sommigen intimiderend en afschrikkend is.

Deze verkenning biedt een eerste analyse van deze beeldenstrijd. Daarbij geeft het ook inzicht in het profiel van (potentiële) Syriëgangers, en de manier waarop zij gebruik maken van social media om hun gedachtegoed te verspreiden.

Colofon

FORUM is een onafhankelijk kennisinstituut op het terrein van multiculturele vraagstukken vanuit het perspectief van de democratische rechtsstaat, sociale cohesie en gedeeld burgerschap. FORUM vergaart kennis op het brede terrein van integratie, stelt deze beschikbaar en zet de kennis om in praktisch toepasbare methoden en producten.

Auteur: Marion van San, Erasmus Universiteit Rotterdam.
Tekstredactie: Dick Groenendijk.

De in dit rapport weergegeven opvattingen zijn die van de auteur en komen niet noodzakelijk overeen met de visie van FORUM.

© 2014 M. Van San / FORUM
Postbus 201, 3500 AE Utrecht
www.forum.nl

Jihadstrijders met kalasjnikovs en Facebook

"De beloning voor de jihad is immens groot. Vanwege het feit dat je alles achterlaat: je ouders, je vrouw, je kinderen, je werk, studie, toekomst, vrienden, eigendommen, kortom alles. Of denkt men dat wij al deze zaken niet hadden in Nederland? Wij hebben dit allemaal achtergelaten. Met een reden, en niet omdat een of andere louche figuur ons heeft geronseld. Dit is een grote belediging. Wij zijn verstandig en intelligent genoeg om onze eigen beslissingen te kunnen nemen. En het was zeker geen makkelijke beslissing. Veel moslims wensen dit pad ook te bewandelen, maar de drempel is ontzettend hoog."

Aan het woord is Abu Jandal, ook wel Abu Fidaa genoemd, de woordvoerder van de Nederlandse jihadstrijders in Syrië. Via Facebook mengen zij zich sinds half mei 2013 rechtstreeks in de discussie die in Nederland gaande is over hun aanwezigheid in het door oorlog verscheurde land. Maar ook gebruiken zij meer conventionele media om hun visie te geven. Zo staat er op 15 juni 2013 een uitgebreid interview met de Syriëgangers in *de Volkskrant*. Het interview, afgenomen via e-mail, geeft inzicht in de leefwereld van de jongeren die op dat moment strijden in Syrië, aangenomen dat de uitspraken van de woordvoerder representatief zijn voor de groep die in Syrië verblijft. Nog een andere uiting is *De Banier*, een boekwerk dat via Facebook wordt verspreid.

In de Nederlandse media worden de Syriëgangers veelal omschreven als 'naïeve' en 'kansarme' jongeren, meegelokt door louche ronselaars naar een land in oorlog waar hun paspoorten worden afgepakt, waar ze een roestige kalasjnikov in de handen krijgen geduwd en waar ze dienen als 'kanonnenvoer' voor terroristische organisaties. Het interview met de woordvoerder van de Syriëgangers laat echter een totaal ander beeld zien. Aan het woord is een zelfbewuste jongeman die alles behalve naïef overkomt, goed heeft nagedacht over de keuze die hij heeft gemaakt om naar Syrië te gaan en dat besluit op basis van zijn religie onderbouwt.

Nogmaals, het is onduidelijk of deze jongeman representatief is voor de Nederlandse jongeren die in Syrië strijden. Waarschijnlijk gaat het om een divers gezelschap, bestaande uit laaggeschoolden en hooggeschoolden, werkende en werkloze jongeren, jongeren die vrouw en kinderen hebben achtergelaten, maar ook jongeren die nog bij hun ouders wonen. Wellicht zitten er ook naïeve en kansarme jongeren bij. Die vind je tenslotte overal. Maar deze jongeren uitsluitend omschrijven als naïef en kansarm staat een goed begrip van wie zij werkelijk zijn en wat hen drijft in de weg.

Wat is er sinds februari 2013 zoal gezegd en geschreven over en door de Syriëgangers? We halen dat zo nauwkeurig mogelijk terug. Waarbij zal blijken dat er soms goede redenen zijn om vraagtekens te plaatsen bij het verhaal dat over deze jongeren wordt verteld, zowel door de mainstream media als door de jongeren zelf.

Vanuit Delft en Zoetermeer naar brandhaard Syrië

Op 7 februari 2013 komt Rob Bertholee, hoofd van de Algemene Inlichtingen en Veiligheidsdienst (AIVD) met een opmerkelijke mededeling: een toenemend aantal jongeren reist af naar Syrië om daar deel te nemen aan de gewapende strijd. Over heel Europa gerekend, zou het gaan om enkele honderden jihadstrijders in Syrië, waarvan enkele tientallen afkomstig uit Nederland. De jongeren zouden zich aansluiten bij radicale moslimgroepen zoals *Jabath al-Nusra*, dat door de Verenigde Staten op een terreurlijst is geplaatst en waarvan de leider Abu Mohammed al-Jawalani begin maart

2013 verklaart dat hij een alliantie heeft gesloten met Al Qaida.¹ Volgens Rob Bertholee kunnen zich problemen voordoen als de jongeren terugkeren naar Nederland. Hij maakt zich zorgen over de gevechtservaring die zij opdoen in het oorlogsgebied en de ideologie die ze meekrijgen. Ook zouden sommigen getraumatiseerd kunnen raken.²

Een maand later publiceert de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) het *Dreigingsbeeld Terrorismebestrijding Nederland*, een document dat vier keer per jaar wordt uitgebracht. Topman Dick Schoof geeft aan dat het dreigingsniveau voor terrorisme in Nederland is verhoogd van 'beperkt' naar 'substantieel', de op één na hoogste alarmfase. De belangrijkste reden: de stijging van het aantal Nederlandse moslims dat meevecht in Syrië en diverse landen in Afrika. Het zou volgens Schoof in totaal om ongeveer honderd strijders gaan. Zoals Rob Bertholee eerder opperde, kunnen deze bij hun terugkomst in Nederland een dreiging vormen voor de Nederlandse samenleving.³

In de dagen daarna volgen de berichten uit verschillende andere Europese landen over het aantal jongeren dat naar jihadgebieden is vertrokken, elkaar snel op. Zo komt uit het Verenigd Koninkrijk het nieuws dat meer dan honderd Britse moslims als jihadstrijder naar Syrië zijn vertrokken.⁴ Uit Frankrijk komt het bericht dat er tussen de vijftig en de tachtig jihadstrijders richting Syrië zijn gegaan.⁵ In Duitsland zou het om tientallen strijders gaan.⁶ Vanuit Denemarken zouden 45 strijders zijn vertrokken.⁷ Over België wordt gezegd dat er tussen de vijftig en tachtig jongeren naar Syrië zijn afgereisd.⁸ En de Zweedse veiligheidsdienst laat weten dat er 'ongeveer dertig' Zweden naar Syrië zijn gegaan om zich aan te sluiten bij groeperingen, geïnspireerd door Al Qaida.⁹

Vrijwel onmiddellijk wordt duidelijk dat het merendeel van de Nederlandse Syriëstrijders afkomstig is uit Delft, Den Haag en Zoetermeer. Er zou in Nederland, zo melden verschillende media, sprake zijn van een netwerk van salafistische (ultra-orthodoxe) moslimjongeren met extreme denkbeelden. De vaste kern zou bestaan uit een man of tien, met 150 tot 200 mensen eromheen.¹⁰ Het zwaartepunt van het Nederlandse netwerk ligt volgens de berichten in de regio Den Haag. Tot de plaatsen waar de jongeren samenkomen, behoren de Turkse Sultan Ahmet-moskee in Delft en de Marokkaanse Al Qibla-moskee in Zoetermeer.¹¹

De leidende rol van Den Haag binnen het radicaal-islamistische milieu in Nederland heeft ongetwijfeld te maken met de langdurige en diepgaande invloed van de salafistische As-Soennah-moskee in de Haagse Schilderswijk, en haar vroegere imam, de Syriër Fawaz Jneid.¹² Zeker na '9/11' groeit zijn populariteit onder een grote groep moslimjongeren. De moskee is jarenlang de enige in Nederland die zich onbevreesd in het maatschappelijk debat durft te mengen. Totdat Fawaz onder publieke en politieke

¹ VRT-Journaal, 10 april 2013.

² NOS-journaal, 7 februari 2013, Nieuwsuur, 7 februari 2013.

³ NOS-journaal, 13 maart 2013.

⁴ The Independent, Conflict in Syria creates wave of British jihadists, 13 maart 2013.

⁵ Le Figaro, Plus de 50 djihadiste français en Syrie, 12 maart 2013.

⁶ Spiegel Online, Terrorvideo aus Syrien: 'Jeder Bruder soll Dschihad machen', 11 Maart 2013.

⁷ Jyllands Posten, 25 maart 2013.

⁸ Belga, Tientallen Vlaamse jongeren vechten in Syrië tegen Assad, 7 maart 2013.

⁹ Nyheter Verden, Rundt 30 islamister fra Sverige til Syria, 15 april 2013.

¹⁰ De Groene Amsterdammer, 'Wat zeg je tegen je moeder?' Jihadisten in Nederland, 11 april 2013.

¹¹ NRC-Handelsblad, De YouTube-jihad, 20 april 2013.

¹² De Groene Amsterdammer, Enkeltje Den Haag-Syrie. Nederlandse jongeren steunen hun broeders, 19 juni 2013.

druk begint te bezwijken en stilaan zijn glans verliest. Niet langer predikt hij dat democratie een dwaalleer is en stemmen een zonde. Integendeel, hij maakt een radicale draai en roept moslims juist op massaal te gaan stemmen. Jongeren beginnen zich massaal van hem af te keren.¹³ Veel van hen, die elkaar in de As-Soennah-moskee hebben leren kennen, formeren later *Straat Dawah* en *Behind Bars*, organisaties die volgens de AIVD een belangrijke faciliterende en ideologische rol spelen in de gang van jongeren naar Syrië. In een bedrijfspand aan de Meppelweg 440 in Den Haag vinden ze een thuis waar ze vrijuit hun interpretatie van het geloof kunnen beleven. De informele leider is de Haagse Abou Moussa.

Op deze manier groeit de Haagse scene uit tot een belangrijk referentiepunt voor radicaal- islamitische jongeren. Bestaande contacten met jongeren uit bijvoorbeeld Zoetermeer en Delft worden geïntensiveerd. Ook worden waarschijnlijk vanaf de Meppelweg nauwere banden gesmeed met de Al Qibla-moskee in Zoetermeer.¹⁴ Het is dus geen toeval dat vooral vanuit Den Haag, Delft en Zoetermeer jongeren naar Syrië vertrekken. Ze kennen elkaar van de Meppelweg, participeren in *Straat Dawah* en *Behind Bars*, wonen bij elkaar in dezelfde straat of zitten op dezelfde voetbalclub.

'Kanonnenvlees' en roestige kalasjnikovs

De dag na de onthullingen van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding zet *de Volkskrant* de toon die in de weken daarna het debat over de jihadgangers gaat bepalen. In een artikel met als titel *Met roestige kalasjnikov op weg naar het paradijs* komen twee terrorismedeskundigen aan het woord.¹⁵ Zij waarschuwen ervoor dat jongeren die naar Syrië gaan, 'zwaar teleurgesteld' zullen raken. Immers, ze kunnen geen belangrijke rol vervullen in de strijd en zijn gedoemd 'rot-klusjes' op te knappen achter het front. Ze krijgen soms enige training en 'een roestige kalasjnikov' in de handen geduwd en worden nogal eens gebruikt als 'kanonnenvoer', aldus de deskundigen.

De tot de verbeelding sprekende term 'kanonnenvoer' (ook wel 'kanonnenvlees'), wordt in de weken daarna gretig overgenomen. Zowel in de Nederlandse als Belgische media.¹⁶ Zo ontstaat meer en meer het beeld van jongeren die zich van geen kwaad bewust zijn, vanuit een sterk ideaal naar Syrië vertrekken, waar zij door terroristische organisaties de dood worden ingejaagd. Maar dit is niet het enige beeld dat blijft hangen.

Gladde praatjes van louche, maar onvindbare ronselaars

Kort na de eerste berichten dat er vanuit Nederland jongeren als jihadstrijder naar Syrië zijn vertrokken, valt het woord ronseling. Dit past goed in het beeld dat het om naïeve jongeren gaat die zich hebben laten verleiden door de gladde praatjes van louche ronselaars. Het idee dat er sprake is van ronseling komt aanvankelijk uit België, waar inmiddels ook steeds meer berichten verschijnen over de Syriëgangers. Getuigenissen van ouders van kinderen die zich bij de gewapende strijd voegden, versterken de geruchten. Zo beschuldigen de ouders van twee Vlaamse bekeerlingen

¹³ idem.

¹⁴ idem.

¹⁵ *De Volkskrant*, Met roestige kalasjnikov op weg naar het paradijs, 14 maart 2013.

¹⁶ *NOS-journaal*, Delftse Mourad was 'kanonnenvlees', 20 maart 2013; *Knack*, Kanonnenvlees uit Vilvoorde, 26 april 2013; *Terzake*, Belgische jihad-strijders worden ingezet als kanonnenvlees, 25 maart 2013; *Terzake*, Westerse jongeren als kanonnenvlees gebruikt, 11 april 2013.

de organisatie Sharia4Belgium, in 2012 weliswaar formeel opgeheven, van ronseling van hun kinderen voor de gewapende strijd.¹⁷ Een van de ouders houdt Fouad Belkacem, voormalig woordvoerder van de organisatie, persoonlijk verantwoordelijk voor het vertrek van zijn zoon naar Syrië. Daarnaast valt de naam van de Brusselse bekeerling Jean Louis D. Hij zou voedselbedelingen aan daklozen in de omgeving van het Noordstation in Brussel gebruiken om jongeren te ronselen voor de gewapende strijd in Syrië.

Op 16 april 2013 vindt op verschillende plaatsen in België een grootschalige actie plaats waarbij Fouad Belkacem en verschillende andere leden van het voormalige Sharia4Belgium worden aangehouden.¹⁸ De federale politie laat weten dat de actie voortvloeit uit het gerechtelijk onderzoek dat sinds februari 2012 loopt naar Sharia4Belgium. Centraal daarin staat de vraag of de organisatie is te beschouwen als een terroristische groep. En in het verlengde daarvan, of leden deelnamen aan terreuractiviteiten.

In totaal zes personen worden opgepakt en voorgeleid bij de onderzoeksrechter in Antwerpen. Volgens het federaal parket was Sharia4Belgium een 'salafistische en jihadistische organisatie die als doel had de democratische instellingen omver te werpen en te vervangen door een islamstaat'. Bovendien zou ze deel uitmaken van een bredere, internationale jihadistische beweging. De beweging rekruteerde jongeren, onder meer via preken op straat, zogenaamde *streetdawa's*. Daarna kregen de jongeren zowel een ideologische en religieuze indoctrinatie als een gevechtstraining, aldus het federaal parket.

Ook in Nederland wordt vrijwel meteen het vermoeden uitgesproken dat een deel van de Syriëgangers geronseld is.¹⁹ Onder meer *Sharia4Holland* wordt hiervan verdacht, maar ook de organisaties Straat Dawah en Behind Bars. Sommige kranten noemen veronderstelde ronselaars met naam en toenaam. Zoals Murat Ö., beter bekend als Ibrahim de Turk. Murat Ö. zou al in 2001 geld hebben ingezameld voor de jihad in een als radicaal bekend staande moskee in Australië. Twee jaar later staat hij in Rotterdam terecht in de eerste jihadzaak wegens werving, maar wordt met elf medeverdachten vrijgesproken. In 2005 komt hij weer in beeld bij de recherche, ditmaal wegens de vermeende ronseling van drie jonge mannen uit Den Haag die op weg naar Tsjetsjenië in Azerbeidzjan werden gearresteerd. In 2007 wordt hij opnieuw opgepakt als rekruteringsverdachte. Hij verblijft op de terreurafdeling van de gevangenis in Vught, maar wordt steeds bij gebrek aan bewijs vrijgesproken.

Al die jaren is Murat Ö. volgens ouders van wie de kinderen naar Syrië zijn vertrokken actief gebleven als hersenspoeler en werver. Zo zat hij volgens hen na het gebed in de Turkse Mimar Sinan-moskee, in het hartje van de Haagse Schilderswijk, vaak op het Teniersplantsoen waar hij jongeren openlijk aansprak over de strijd. De ouders hoorden hem naar eigen zeggen praten over auto's opblazen en 'andere extreme dingen'.²⁰ Ook vertellen zij dat Nederlandse jongeren die al het vechten waren in Syrië, probeerden om via de telefoon jongeren in Nederland over te halen om eveneens deel te nemen aan de gewapende strijd.²¹ ²² Een tweede man die in diverse media openlijk van ronselen wordt beticht is Abu Moussa, die eveneens onder die

¹⁷ *Het Laatste Nieuws*, Negentienjarige Antwerpenaar vecht mee in Syrie, 14 maart 2013; *De Morgen*, Achttienjarige Antwerpse bekeerling strijdt in Syrie, ouders radeloos, 22 maart 2013.

¹⁸ *Belga*, Politie pakt Sharia4Belgium-kopstukken op, 16 april 2013.

¹⁹ *De Volkskrant*, Met roestige kalasjnikov op weg naar het paradijs, 14 maart 2013.

²⁰ *De Volkskrant*, Ouders woedend op AIVD: wel ronselaars voor Syrië, 18 april 2013.

²¹ *Omroep West*, 'Angstige ouders in Haagse Schilderswijk verstoppen paspoort van hun kind', 22 april 2013.

²² *Den Haag FM*, 'Jihadisten ronselen Nederlandse jongeren per telefoon, 22 april 2013.

naam op Facebook opereert, actief lid is van Behind Bars en beheerder van de website *DeWareReligie.nl*.²³

Daarnaast komen er berichten dat vanuit moskeeën jongeren zouden zijn geronseld voor de gewapende strijd. Onder meer de Al Qibla-moskee in Zoetermeer wordt genoemd.²⁴ Verder wordt met een beschuldigende vinger gewezen naar verschillende predikers. Zo zou de Marokkaanse Nederlander T., alias Abu Bashir, jongeren geïnspireerd hebben om naar Syrië te vertrekken. Ook de Turkse moslimprediker Izzet Al N. zou zich daaraan schuldig hebben gemaakt. Hij gaf lezingen in kleinere moskeeën door heel het land. Maar doordat hij het vaak over Syrië had, werd hij steeds meer geweerd. Al-N. ontkent jongeren geronseld te hebben voor de gewapende strijd. Maar dat lijkt meer een woordspelletje. Hij heeft nooit letterlijk gezegd tegen een jongere dat hij nu naar Syrië moet gaan, voert hij aan. "Ik heb altijd gezegd dat een gelovige er klaar voor moet zijn en dat je er echt voor moet gaan als het zover is. En als iemand echt wil weten hoe in Syrië te komen, dan kan ik helpen. Via Duitsland en Turkije naar het grensgebied, waar allerlei organisaties toegang tot de strijd verschaffen. Maar dat is niet meer dan het geven van reistips," aldus de prediker.²⁵

Vervolgens ontstaat ophef als in *Trouw* een artikel verschijnt waarin wordt beweerd dat een deel van de Haagse Schilderswijk zich ontwikkeld heeft tot een enclave van orthodoxe moslims, die hun regels zouden opleggen aan de rest van de bevolking. Zo zouden niet-moslims en gematigde moslims op straat worden aangesproken op zaken die de orthodoxe meerderheid niet bevalt. De wijk zou inmiddels om die reden de 'sharia-driehoek' worden genoemd.²⁶

Het artikel lokt meteen veel protest uit en leidt tot werkbezoeken van politici, zoals Kamerlid Geert Wilders en minister van Sociale Zaken Lodewijk Asscher. Asscher schrijft naar aanleiding van de ophef over de sharia-driehoek een brief aan de Tweede Kamer. Hij vindt niet dat de Schilderswijk een moslimenclave is geworden zoals dagblad *Trouw* beweert. Wel maakt hij zich zorgen over de wijk als voedingsbodem voor radicalisme en ronselpraktijken.²⁷

De AIVD mengt zich nu in de berichtgeving over ronseling. De organisatie meldt geen aanwijzingen te hebben dat jihadistische organisaties in Nederland jonge moslims ronselden om deel te nemen aan de gewapende strijd in Syrië. Ook zijn er geen indicaties dat jongeren werden betaald om naar Syrië te reizen. Wel is er volgens de AIVD sprake van een groepsproces bij de jihadreizigers, waarbij zowel sociale media als bestaande vriendschappen een belangrijke rol lijken te spelen. Ook ziet de AIVD dat sleutelfiguren met bepaalde ervaring en ideologisch charisma een rol kunnen spelen door jongeren te wijzen op reisroutes, contactpersonen en tips over veiligheid.²⁸

Op de ouders van Syriëgangers maakt het allemaal weinig indruk. Volgens hen is er wel degelijk geronseld voor de jihad en zijn hun kinderen 'gehersenspoeld' en 'opgehitst' om in Syrië te gaan strijden. Terrorismedeskundige Edwin Bakker vindt de uitspraken van de AIVD onverstandig. Volgens hem zijn er sterke aanwijzingen dat in Nederland wel degelijk ronselaars actief zijn. Dat gebeurt volgens hem niet alleen via radicale organisaties, maar ook via internet en op straat.²⁹ In een reactie zegt de AIVD het fenomeen van het ronselen 'absoluut serieus' te nemen. Maar wat de dienst naar

²³ *NRC-Handelsblad*, De YouTube-jihad, 20 april 2013.

²⁴ *Omroep West*, Burgemeester Zoetermeer: radicalisering en ronselen onaanvaardbaar, 3 april 2013.

²⁵ *Trouw*, Ronselen voor Syrië, dat is mijn djihad, 6 mei 2013.

²⁶ *Trouw*, Haagse buurt domein orthodoxe moslims, 18 mei 2013.

²⁷ *NRC Handelsblad*, Asscher uit zorgen over ronseling in Nederland voor jihad, 20 juni 2013.

²⁸ *NOS*, AIVD: geen ronseling jihadstrijders, 16 april 2013.

²⁹ *NRC-Handelsblad*, De YouTube-Jihad, 20 april 2013.

eigen zeggen niet ziet, is 'het klassieke, georganiseerde ronselen', waarbij mensen onder druk worden gezet of betaald.³⁰

Op 23 april 2013 besteedt *Nieuwsuur* een uitzending aan de vraag of jongeren in Nederland al dan niet geronseld worden voor de strijd in Syrië. Er is een gesprek met Abou Moussa, die er zelf van verdacht wordt jihadist te ronselen voor de strijd. Abou Moussa ontkent: "Ronselen is niet nodig, ze willen zelf," zegt hij. Ook een man met de *nickname* Abu Soumaya komt aan het woord. Hij vertelt tientallen jongeren te kennen die in Syrië strijden. Met grote overtuiging. "Jongens die door de loop van hun geweer het paradijs zien, die zijn niet te stoppen."³¹

Op 7 mei 2013 plaatst Abou Moussa een opiniestuk op *DeWareReligie.nl*. Hij schrijft met verontwaardiging te hebben gelezen hoe hij in de Nederlandse kranten wordt beschuldigd van ronseling voor de gewapende strijd en neemt het vervolgens krachtig op voor de Syriëgangers. "Onze jongens zijn vertrokken om de bezetters van islamitische landen te verdrijven, om de mensen te bevrijden van de onderdrukking van de tirannen, op weg naar de vrijheid die God ons heeft gegeven in de Koran en de Sunnah (overleveringen van de Profeet – red.). Dát zijn de vrijheden die wij koesteren en liefkozen."

En hij vervolgt: "Wij moeten lezen over de Syriëgangers dat het idioten zijn, dat zij laag opgeleid en naïef waren. Zij leden/leiden aan een sociaal isolement en werden gebrainwasht." Tot slot gaat hij in op de reactie van de ouders van wie kinderen naar Syrië zijn vertrokken en die ronselaars ervan beschuldigen dat zij hun kinderen zover hebben weten te krijgen. "De ouders verkeren op dit moment in een emotionele achtbaan. Het spijt denk ik iedereen om een moeder zo verdrietig te zien. Hun verklaringen en bewering zijn dan ook vol van emotie en beweringen. Het feit dat zij iedereen om zich heen de schuld geven is één ding. Maar een klein beetje eigen verantwoordelijkheid en zelfreflectie zou hen beter staan. Treft hen dan geen blaam? Treft hun kinderen die gegaan zijn ook geen blaam? Waar zijn zij de controle verloren? Wanneer hadden zij geen grip meer? Is hun zoon niet volwassen genoeg om zelf te bepalen wat hij doet? Zo maar wat vragen die heel erg gevoelig zijn, maar zullen aantonen dat de ouders wellicht meer schuld dragen dan de 'rongselaars'."

Vervolgens publiceert *DeWareReligie.nl* een stuk van Abu Soumaya: *Ik ronsel, jij ronselt, wij hebben geronseld*. Soumaya ontkent eveneens dat er in Nederland 'labiele, laaggeschoolde, naïeve' jongeren (lees kanonnenvlees) worden geronseld voor de jihad. Bovendien hekelt hij de in zijn ogen dubbele moraal in Nederland. Het ronselen van 'laaggeschoold kanonnenvlees' is volgens hem totaal geen nieuw fenomeen. Hij verwijst daarbij naar video's van de landmacht die als doel hebben om jongeren te interesseren voor een carrière als militair. "Waarom mag Azzedine C. of Timo S. wel bepaakt afreizen naar Afghanistan om deel te nemen aan een 'vredesmissie' om vervolgens te sterven, en is het voor hypocriet Nederland raar dat onze geliefde Nederlandse martelaren Yassine B. en Murat M. een vurige wens hadden om hun leven op te offeren voor een rechtvaardig Syrië? Wat maakt het verschil tussen deze vier jongeren, die allen gestorven zijn voor hun idealen waar zij heilig in geloofden? Wat maakt het één prijzenswaardig en het ander afkeurenswaardig?"³²

De ophef over kwalijke rekruteringsmethoden houdt aan. Op 17 juli 2013 wordt een 19-jarige vrouw uit Zoetermeer, op Facebook bekend als Oum Usama, aangehouden wegens vermeende ronselpraktijken voor de gewapende strijd in Syrië. Deze aanhouding leidt tot een storm van protest. In Engeland gaat men de straat op en ook in Nederland worden demonstraties gepland. Steun komt er van het meest

³⁰ *De Volkskrant*, Ouders woedend op AIVD, 18 april 2013.

³¹ *Nieuwsuur*, 'Syriëgangers vertrekken vrijwillig', 23 april 2013.

³² *DeWareReligie.nl*, *Ik ronsel, jij ronselt, wij hebben geronseld*, 18 mei 2013.

vooraanstaand jihadforum *Shumoekh al-Islam*.³³ Op 2 augustus 2013 wordt de vrouw in vrijheid gesteld. Volgens het OM bestaat er geen grond meer voor het langer voortduren van de voorlopige hechtenis. Maar de vrouw blijft wel verdachte in de zaak en blijft deel uitmaken van een lopend onderzoek naar radicale moslims die ervan verdacht worden jongeren te hebben gerekruteerd voor de gewapende strijd in Syrië.

Op 26 augustus 2013 verschijnt op Facebook het bericht dat Oum Usama vertrokken is naar Syrië. "Onze zuster Oum Usama al Ansariyah is vorige week vertrokken om zich samen te voegen met haar man. Zij is in alle rust en stilte geëmigreerd naar het land van Ash-Shaam. Wij kunnen vandaag berichten dat zij *al hamdullilah* [met de lof van Allah—red.] veilig is gearriveerd." Vervolgens wordt uitgehaald naar de Nederlandse overheid. "Het vastzetten van onze zuster heeft haar enkel standvastiger en strijdlustiger gemaakt. Daarom kan de Nederlandse overheid beter verdere vervolging staken en andere zusters met rust laten. Wij willen ook duidelijk maken dat een gevangenschap ons juist meer verbonden maakt. Oh! Nederlandse overheid: STIK in jullie woede."³⁴

Wat kunnen we nu op basis van alle discussies over ronseling concluderen? In de eerste plaats dat er twee stromingen zijn, die ieder voet bij stuk houden. Aan de ene kant degenen, meestal de ouders van jongeren die vertrokken zijn, die er rotsvast van overtuigd zijn dat er sprake is van ronseling. En daartegenover de mensen die daaraan twifelen, meestal jongeren die in de circuits verkeren van waaruit veel strijders vertrokken zijn, maar die er zelf vooralsnog voor gekozen hebben om thuis te blijven.

Maar wat is ronselen nu precies? Volgens Van Dale betekent het: met list of geweld aanwerven, het ronselen van soldaten. De vraag is of er in Nederland sprake is geweest van geweld bij het mogelijk aanwerven van jongeren. Voor zover we weten zijn daar geen gevallen van bekend. Hebben ronselaars jongeren dan geworven via een list, hebben ze met andere woorden slimme verzinsels gebruikt om hen zover te krijgen naar Syrië te vertrekken? Volgens sommige ouders is dat zeker het geval geweest. Zo zijn er ouders die vertellen dat hun kinderen werd voorgehouden dat ze humanitaire hulp zouden gaan verlenen in Syrië. Vervolgens kwamen ze buiten hun wil om terecht aan het front. Anderen melden dat hun kinderen onder valse voorwendselen naar Egypte waren gelokt om daar te gaan studeren. Maar daar bleek dan niets van te kloppen: in een trainingskamp werden ze klaargestoomd voor de gewapende strijd.

Sommige jongeren zouden geld aangeboden hebben gekregen om naar Syrië te vertrekken. Maar ook hier past een vraagteken. Is er daadwerkelijk bewijs te vinden? Of kunnen sommige ouders simpelweg niet geloven dat hun kinderen als jihadstrijder naar Syrië zijn gegaan? Mogelijkerwijs speelt hier hetzelfde mechanisme als bij ouders van criminele jongeren, die vaak vertellen dat hun zoon helemaal geen slechte jongen is, maar dat hij onder invloed van zijn slechte vrienden in de criminaliteit terecht is gekomen.

De vraag is inderdaad of het realistisch is dat jongeren met louche praktijken zijn geworven voor de strijd. Want zoals Abu Fidaa, zelfbenoemd woordvoerder van de Nederlandse strijders in Syrië, het in het interview met *de Volkskrant* zegt: "Wat heb je aan soldaten die eigenlijk niet willen vechten?" En al die honderden, misschien wel duizenden posts op sociale media zoals Facebook dan, waarbij de strijd verheerlijkt wordt? Of alle martelarenavideo's uit Syrië, moslimgeleerden die zeggen dat het de plicht van iedere moslim is om te strijden? Zijn dat eigenlijk ook geen vormen van ronseling?

³³ *DeWareReligie.nl*, Oum Usama vertrokken naar Syrië, 26 augustus 2013.

³⁴ idem.

Daar valt over te twisten. Zeker, er is langzamerhand een klimaat ontstaan waarin de gewapende strijd wordt goedgepraat en aangemoedigd. Maar ronseling houdt toch meer in. Wellicht zal gerechtelijk onderzoek anders uitwijzen. Maar met de informatie die we nu hebben, zijn we geneigd te zeggen dat ronseling niet aan de orde is. Hoe vaak jongeren ook worden bestookt met berichten dat zij de plicht hebben zich bij de gewapende strijd in Syrië te voegen, ze hebben nog steeds de keuze om dat wel of niet te doen. Uit niets blijkt vooralsnog dat in Nederland op een georganiseerde manier ronseling van jongeren voor de gewapende strijd in Syrië heeft plaatsgevonden. De berichtgeving daaromtrent is dan ook op zijn minst eenzijdig te noemen.

Morele paniek vanuit politiek en samenleving

Eind maart 2013 komt het bericht dat een Nederlandse strijder in Syrië is gesneuveld. Het betreft Mourad M., een twintigjarige jongen uit Delft, die een paar maanden eerder met een grote groep jongens afreisde. De berichten over deze eerste Nederlandse 'martelaar' brengen de gemoederen nog heviger in beweging. Onbegrijpelijk, zo is de stemming, dat jongeren die hier geboren en getogen zijn ervoor kiezen om zich bij de gewapende strijd te voegen, waar zij mogelijk de dood kunnen vinden. Of erger nog, dat zulke naïeve jongeren gerekruteerd worden om in Syrië te dienen als kanonnenvlees voor terroristische organisaties. Tal van initiatieven vanuit politiek en samenleving komen dan ook van de grond om jongeren ervan te weerhouden naar Syrië te vertrekken.

Zo roepen de burgemeesters van de steden van waaruit de meeste strijders zijn vertrokken jongeren op om vooral thuis te blijven. Ze zouden in Syrië slechts de dood worden ingejaagd. Ook sommige imams roepen jongeren op om niet te gaan strijden. Volgens imam Rachid Nafi van de As-Soennah- moskee in Den Haag valt de strijd in Syrië niet onder de jihad, althans niet voor jongeren in Nederland. Bovendien is niet toegestaan om te gaan strijden zonder de toestemming van de *Waliy ul-Amr* (de politieke moslimleider) of de aangewezen religieuze instanties voor het uitvaardigen van islamitische decreten. "Ook horen wij nergens dat het Syrische volk vraagt om extra mankrachten. Zij hebben genoeg strijders. Waar zij om vragen, zoals bekendgemaakt via de media, is dat de internationale gemeenschap hun voldoende wapens geeft om zichzelf te kunnen verdedigen. Het fanatisme van de jongeren, dat nog eens aangesterkt wordt door allerlei oproepen van onbekende mensen via het internet, filmpjes en liederen, drijft hen tot rigoureuze en roekeloze besluiten. Zij laten de geleerden links liggen en kiezen voor het volgen van hun eigen meningen. Zij maken zich hierdoor schuldig aan meerdere religieuze overtredingen. Eén van deze overtredingen is het liegen tegen hun eigen ouders."³⁵

Er gebeurt meer. Politieagenten in de regio Den Haag krijgen inderhaast een masterclass jihadisme om radicalisering bij jongeren tegen te gaan.³⁶ En er worden lotgenotenbijeenkomsten georganiseerd voor ouders van wie de kinderen naar Syrië zijn vertrokken.³⁷

Een ruime meerderheid in de Tweede Kamer wil dat Nederlandse jihadstrijders hun paspoort wordt afgenomen. Een aantal partijen, waaronder de VVD en de PvdA, meent dat van een dergelijke maatregel een sterk preventieve werking zal uitgaan. Minister Opstelten van Veiligheid en Justitie start meteen een onderzoek om na te gaan of het mogelijk is om paspoorten af te nemen. De VVD wil overigens nog een stap verder gaan dan de PvdA en Syriëgangsters de Nederlandse nationaliteit ontnemen. Verder willen de twee regeringspartijen dat Nederlandse jihadstrijders bij terugkomst door

³⁵ NOS, Haagse imam: Ga niet naar Syrië, 25 maart 2013

³⁶ ANP, Agenten in Den Haag krijgen 'jihad-les', 23 maart 2013.

³⁷ Omroep West, Familieleden jihadisten zoeken steun bij elkaar, 21 april 2013.

Justitie worden vervolgd. De PvdA wil als extra maatregel alle banktegoeden bevrozen van de strijders.³⁸

Eind augustus 2013 komt het bericht dat Nederlandse gemeenten, waaronder Den Haag en Delft, van plan zijn jongeren die naar Syrië zijn vertrokken, hun uitkering af te nemen.³⁹ Dit in navolging van een aantal Belgische steden. Nog meer maatregelen worden aangekondigd. Eind oktober 2013 wordt bekend dat minderjarige jongeren die plannen hebben om als jihadist naar Syrië te gaan, onder de hoede van Jeugdzorg worden geplaatst. Dit nadat de Raad voor de Kinderbescherming werd geconfronteerd met drie minderjarigen die inderdaad voornemens waren af te reizen naar het oorlogsgebied.⁴⁰

Het 'proefproces' tegen Mohammed G.

Niet alleen vanuit politiek en samenleving komen reacties op de Syriëgangsters. Ook Justitie doet van zich spreken. Zo dient op 30 juli 2013 de zaak tegen de Irakees Mohammed G. Maanden eerder, op 29 november 2012, werd hij door de Nationale Recherche aangehouden, samen met twee Turks-Koerdische mannen, vanwege plannen om naar Syrië te reizen om daar deel te nemen aan de gewapende strijd. Bij de doorzoeking van hun woningen werd beslag gelegd op messen, een zwaard en een kruisboog. Verder trof de politie afscheidsbrieven, gepakte rugzakken en een grote hoeveelheid jihadistische documentatie aan. De mannen hadden vermoedelijk ook geld ingezameld om hun reis mogelijk te maken. Ze hadden al tickets geboekt voor een vlucht naar Turkije met een aansluitende vlucht tot de grens met Syrië.⁴¹

Mohammed G. werd al langere tijd op internet gevolgd door de AIVD. Dat leverde opmerkelijk materiaal op. Zo zocht de Irakees op internet naar een vrouw om mee te trouwen en vervolgens mee te nemen naar Syrië als jihadstrijdster. "Ik wil erheen, maar dan wel met een zuster met dezelfde intentie, zodat ze meekomt. Want waarlijk niets is mooier dan dit geschenk. ... zij aan zij te strijden met je vrouw op het pad van Allah." Op een foto voor zijn bruid poseert de man met een AK-47 aanvalsgeweer. "Ik hoop dat wij samen gaan sterven en samen naar het paradijs gaan," vertrouwt hij zijn aanstaande vrouw toe via internet.⁴² De week voor zijn aanhouding wordt het (islamitisch) huwelijk voltrokken.

Volgens het OM heeft Mohammed G. zich schuldig gemaakt aan 'voorbereidingshandelingen voor het plegen van een terroristisch misdrijf'. Een ernstig strafbaar feit, waarop normaal gesproken een lange celstraf staat. Maar straf vindt het OM in dit geval niet op zijn plaats. G. wordt ontoerekeningsvatbaar geacht. Volgens deskundigen heeft hij last van stemmen in zijn hoofd. Zelf zegt hij dat het gaat om de geest van een krijger die hem opdraagt te gaan vechten in Syrië.⁴³ Het Openbaar Ministerie eist daarom opname van een jaar in een psychiatrisch ziekenhuis. Het is voor het eerst dat het OM een nieuw wetsartikel, namelijk artikel 134a Wetboek van Strafrecht, gebruikt tegen een potentiële jihadstrijder. In het bewuste artikel staat dat voorbereidingshandelingen voor het plegen van een terroristisch misdrijf strafbaar zijn. Het is in het leven geroepen toen er aanwijzingen waren dat radicale moslims vanuit Nederland naar aan Al Qaida gelieerde trainingskampen in Pakistan afreisden.⁴⁴

³⁸ *Een Vandaag*, 22 maart 2013

³⁹ *NOS-journaal*, België schrappt Syriëgangsters uit gemeenteregister, 30 augustus 2013.

⁴⁰ *ANP*, Pubers met jihadplannen onder hoede Jeugdzorg, 29 oktober 2013.

⁴¹ *Algemeen Dagblad*, Politie pakt jihadisten met bestemming Syrië op, 30 november 2012.

⁴² idem.

⁴³ *De Volkskrant*, Rechter beslist over rol Syriëganger, 14 augustus 2013.

⁴⁴ *NRC Handelsblad*, Vijf vragen en antwoorden over 'proefproces' tegen jihadreiziger, 31 juli 2013.

Op 23 oktober 2013 worden Mohammed G. en Omar H. veroordeeld voor het voorbereiden van een jihadreis. Mohammed G. conform de eis tot opname van een jaar in een psychiatrisch ziekenhuis, Omar H. tot een jaar cel, waarvan vier maanden voorwaardelijk. Voorbereidingen voor een jihad, zoals het kopen van een vliegticket en inzamelen van geld voor de reis naar Syrië, ziet de rechtbank als voorbereiding van het medeplegen van moord. Het is voor het eerst dat een rechter uitspraak doet in een dergelijke zaak. Het OM verklaart de uitspraak in de toekomst ook te willen gebruiken in zaken tegen Nederlanders die al in Syrië vechten. Tijdens de behandeling zegt de aanklager te hopen dat een zware straf afschrikwekkend werkt op jongeren die voor de jihad naar Syrië willen reizen.⁴⁵

Facebookberichten van het oorlogsfront

Te midden van alle discussies over de Syriëgangers gebeurt er half mei 2013 iets opmerkelijks. De Nederlandse strijders in Syrië, die geruisloos verdwenen waren en waarover zoveel gesproken werd in de Nederlandse media, beginnen zich op *Facebook* te mengen in de debatten. Blijkbaar hebben zij de mogelijkheid om de actualiteit in Nederland te volgen en laten in een verklaring weten dat ze zich willen mengen in de discussies 'om de vele leugens, die de laatste weken in de media zijn verschenen, te weerleggen'.⁴⁶ In eerste instantie wordt de naam *Mujahid Syrië* gebruikt en wordt het woord gevoerd door Abu Jandal ook wel Abu Fidaa genoemd. Later verhuizen de strijders verschillende keren naar andere Facebookaccounts.

Maar niet alleen op Facebook doen de Nederlandse strijders van zich spreken. Op 15 juni 2013 verschijnt een uitgebreid interview in *de Volkskrant* met woordvoerder Abu Fidaa, die per e-mail, namens een groep Nederlandse jihadstrijders, vragen beantwoordt. Het is voor het eerst dat ze zich laten interviewen over hun motieven voor de jihad en de omstandigheden van hun verblijf in Syrië. Het interview komt tot stand door tussenkomst van Abou Moussa, de man tegen wie de ouders van enkele Syriëgangers aangifte deden wegens ronselen.

Aanleiding voor het aanbod van Abou Moussa aan *de Volkskrant* is zijn ergeis over het feit dat de krant terrorismedeskundigen citeerde die zeiden dat Nederlandse jongens in Syrië 'als kanonnenvoer' dienden en vchten met 'roestige kalasjnikovs'. Om dit beeld te ontcrachten plaatsten de strijders een paar weken eerder al een foto van hun wapenuitrusting op Facebook. Te zien is onder meer een modern type kalasjnikov, een handwapen model Makarov, twee handgranaten (een verdedigend en een aanvallend model), een goed mes en een Casio-horloge. Volgens de toelichting dateerde de foto van een uur voor vertrek naar een veldslag in de omgeving van Homms. "De operatie zal bestaan uit 150 broeders. De geschatte aantallen van de vijand wordt geschat op boven de 400. Drie dagen geleden hebben we in Idlib een veldslag gehad. Met de Hulp van Allah hebben we 30 honden van Bashar kunnen doden, bij ons hadden we geen *suhada* (martelaren), wel 3 gewonden *wal-hamdolilah*."⁴⁷

Tijdens het interview met *de Volkskrant* komt uiteraard ook de aantijging van sommige ouders ter sprake dat hun kinderen zouden zijn meegelokt door ronselaars. De woordvoerder doet de zaak af als 'het zoveelste sprookje'. Want, vraagt Abu Fidaa zich af: "Hoe kun je er nu ingeluisd worden door ronselaars? Hoe ziet dat eruit? Wat hebben strijders aan jongemannen die eigenlijk niet willen vechten? Als iemand deze jongens heeft geronseld, dan is het wel het Westen met haar barbaarse oorlogen in de moslimlanden. De beelden die wij jarenlang te zien kregen uit Irak en Afghanistan

⁴⁵ *NOS-Journaal*, Eerste Syriëgangers veroordeeld, 23 oktober 2013.

⁴⁶ Facebookpagina *Mujahid Syrië*.

⁴⁷ Facebookpagina *Nederlandse Mujahideen in Syrië*, 25 mei 2013.

hebben het verlangen naar de jihad in onze harten geplant. En vele moslims in het Westen denken hier net zo over. De jongens uit Den Haag zitten bij ons en voelen zich uitstekend, zij willen zeker niet terug. Ze voelen zich hier als een vis in het water. Er zijn hier meerdere oudere broeders uit Nederland die goed voor de jongemannen zorgen, we zijn hier één grote familie. En waar het in het begin ook schrikken was voor veel moeders, zijn bijna alle moeders nu trots op hun zonen. Of mogen onze moeders niet trots op ons zijn, en de moeders van de Nederlandse soldaten in Afghanistan wel? De strijd die wij voeren is legitiem en nobel, dus onze moeders hebben zelfs meer recht om trots op ons te zijn. Waarom horen wij deze geluiden niet in de media, waarom horen we alleen het verdriet van de moeders? Waar blijft de trots die de meeste moeders óók voelen?"

De Nederlandse strijders en de media

Kort na de commotie die ontstond vanwege het vertrek van Nederlandse jongeren naar Syrië, proberen de media een beeld te schetsen van de jongeren om wie het gaat. Niet eenvoudig, omdat mensen uit de omgeving van de Syriëstrijders in de meeste gevallen de lippen stijf op elkaar houden. Toch krijgen enkele strijders een 'gezicht'. Omdat zij sneuvelen, zoals Mourad M. bijvoorbeeld. Of omdat zij terugkeren naar Nederland, zoals de Delftse bekeerling Jordi de J. Omdat hun ouders de media zoeken, zoals de ouders van de Arnhemse bekeerling Robbin van D. Of omdat ze voor hun vertrek meewerken aan een televisieprogramma, zoals Victor D. Maar naarmate de maanden verstrijken, wordt de informatie over de Syriëgangers steeds beperkter. Het heeft er alle schijn van dat in de circuits van deze jongeren is afgesproken om niet meer met de media te praten. Oproepen van journalisten op Facebook om jongeren te bewegen tot praten over de Syriëgangers zijn in ieder geval tevergeefs.

Al met al raakt in de media maar heel weinig bekend over de achtergronden van de Nederlandse jongeren die in Syrië strijden. Een uitzondering vormt Mourad M., tevens de eerste jongere die in Syrië sneuvelt. Mourad maakt deel uit van een groepje jongeren uit de Delftse wijk Buitenhof, die eind 2012 gezamenlijk naar Syrië vertrekken. Zijn vrouw is zwanger op dat moment. Hij zou mogelijk door persoonlijke problemen in het radicale circuit terecht zijn gekomen, zo meldt de NOS. Een van de oorzaken was het overlijden van zijn vader, een paar jaar eerder. Mourad zou kort daarna van school zijn gegaan en volgens leerlingen die hem nog zagen, zou hij daarna zijn geradicaliseerd. Hij ging zich traditioneel kleden en hij liet een baard staan. Voor die tijd was hij een 'goeie jongen', zo vertelt een vriend, afkomstig uit dezelfde wijk als Mourad. "We deden normale dingen: voetballen, naar de stad gaan, soms uitgaan, meisjes. Wel werd hij steeds geloviger."⁴⁸

Mourad is betrokken bij *Straat Dawah* en *Behind Bars*. Ook onderhoudt hij warme banden met *Sharia4Holland* en *Sharia4Belgium* en is hij een regelmatige bezoeker van de Al-Qibla-moskee in Zoetermeer. Hij staat ingeschreven op het adres van Jordi de J., waarover straks meer. Mourad maakt zich net als veel jongeren uit deze netwerken druk over de wereldproblematiek en met name over wat zijn broeders en zusters in Syrië wordt aangedaan. Hij zet zich bovendien actief in om zijn geloof uit te dragen. Zo is hij regelmatig betrokken bij *dawa's* en gaat hij tijdens de verkiezingen de straat op om moslims te waarschuwen tegen de *shirk* (afgoderij) van de stembus. Ook maakt hij vaak een praatje met de jeugd uit de buurt. Hij behoort tot de mensen die in de moskee jongeren de *tawheed* (monotheïsme) uitlegt en de verplichting van de jihad. Hij heeft, net als zijn broer Choukri die later eveneens zou omkomen in Syrië, de vurige wens om op jihad te gaan en zijn leven op te offeren omwille van Allah. Hij wil eigenlijk naar Noord-Mali, maar het wordt uiteindelijk Syrië. Vanuit dat land probeert hij 'broeders' in Nederland te inspireren om eveneens de stap te maken naar de jihad.

⁴⁸ NOS-journaal, Delftse Mourad was 'kanonnenvlees', 20 maart 2013.

Regelmatig belt hij op en vertelt hoe prachtig de jihad is. Broeders waren gek als ze ook niet die kant op kwamen.⁴⁹

De Nederlandse bekeerling Jordi de J. uit Delft wordt in maart 2013 landelijk nieuws als blijkt dat hij naar Syrië is vertrokken. Tot dat moment woont Jordi in de Delftse wijk Tanthof, niet ver van de wijk Buitenhof, van waaruit reeds verschillende jongeren vertrokken, waaronder Mourad M. Onder invloed van een Islamitische klasgenote bekeert hij zich tot de islam. De Antilliaanse bekeerlinge die hem zover krijgt, zou later zijn vrouw worden.

Op 23 januari 2013 wordt Jordi vader van een zoontje, drie weken later vertrekt hij naar Syrië. In de weken daarop verschijnen tal van nieuwsberichten over hem. Zo wordt uitgebreid stilgestaan bij zijn problematische achtergrond en ontstaat commotie omdat hij geronseld zou zijn voor de gewapende strijd. Zelf vertelt hij later het besluit om naar Syrië te gaan, te hebben genomen na gesprekken met zijn vrienden en na het kijken van filmpjes op YouTube.

Echter, hij komt erop terug. Enkele weken voordat zijn Turkse visum van negentig dagen zou verlopen, vliegt Jordi van Istanbul naar Düsseldorf en keert per trein terug naar Nederland. Hij wil zich herenigen met zijn gezin, met zijn vrouw en zijn zoontje. Maar zo gemakkelijk is dat niet. Hij moet onderduiken in Rotterdam. Een terugkeer naar zijn woning in Delft is onmogelijk. Buurtbewoners scandeerden racistische leuzen voor zijn deur en er was acht keer geprobeerd in te breken.

Tot overmaat van ramp start de Kinderbescherming een procedure om zijn zoon uit huis te plaatsen. De instantie is bang dat Jordi hem naar Syrië zal ontvoeren. Maar Jordi ontkent dat. Hij wil weer naar school en later een eigen zaak openen. Hij heeft zijn baard afgeschoren om geen aandacht te trekken en hij draagt moderne kleren, net als voor zijn bekering.⁵⁰ Dat zijn jihadgang maar kort duurde, is typisch voor Jordi, zeggen bekenden tegen een Telegraafreporter. Jordi was altijd al een problematische jongen, schoot altijd extreem door in zijn passies, wilde altijd in het middelpunt staan van de belangstelling. Zo had hij in zijn jeugd ook een periode fanatiek de Bijbel gelezen. Als hij een meisje was tegengekomen uit de pinkstergemeente, was hij nu pinkstergelovige, zegt iemand die hem goed kent.⁵¹

Een andere Syriëstrijder die een gezicht krijgt, is Victor D., een Nederlandse jongen uit het dorpje Heeten. In de week voor zijn vertrek naar Syrië staat deze moslimbekeerling een anoniem interview toe aan het programma *De Vijfde Dag* (EO, 27 maart 2013). Victor legt uit wat zijn motieven zijn om naar het oorlogsgebied af te reizen. Hij vertelt overtuigd te zijn geraakt van de noodzaak om naar Syrië te gaan door video's van de lezingen van Anwar al Awlaki, de geestelijke leider van Al Qaida in Jemen; een man die jongeren regelmatig opriep om ten strijde te trekken. De keuze om daadwerkelijk te gaan, maakt hij naar eigen zeggen omdat hij dagelijks geconfronteerd werd met de beelden uit het oorlogsgebied.

Victor, die als postbode werkte, behoort niet tot de groep gefrustreerde jongeren die zich niet prettig voelt in Nederland en daarom vlucht naar Syrië. Hij gaat naar eigen zeggen, zoals zoveel jongeren, met de bewijzen uit de Koran en de Sunnah in de hand. "Allah zegt in de Koran: de strijd is verplicht terwijl jullie er afkeer van hebben. Het zijn geen mensen die hun eigen begeerte volgen. Mensen die op hun stoel blijven zitten, volgen juist hun eigen begeertes."⁵²

Na zijn vertrek naar Syrië verschijnt op YouTube een boodschap van Victor. Dit keer getuigt hij niet anoniem, maar onder zijn zelfverkozen islamitische naam Zakariya al-

⁴⁹ *Nederlandse mujahideen in Syrië*, De Mujahid Mourad Massali, 18 juni 2013.

⁵⁰ *De Groene Amsterdammer*, Enkeltje Den Haag-Syrië, 19 juni 2013.

⁵¹ *De Telegraaf*, Jihad-Jordi is weer thuis, 24 mei 2013.

⁵² *YouTube*, Interview door Abdelkarim Honing.

Hollandi. Hij roept de moslims in Nederland op om hun geloof serieuzer te nemen en op te komen voor hun *deen* (religie), vooral wanneer zij als moslims belachelijk worden gemaakt of beledigd. Ook word een interview van Abdelkarim H., een bekeerling uit Haarlem, met Victor op het internet gezet. Het is opgenomen de nacht voor het vertrek van Victor. De dagen erna verschijnen een hele reeks filmpjes en foto's van Victor en krijgt hij een soort heldenstatus toebedeeld. Ook is hij een van de jongeren die na een paar maanden weer opduikt op Facebook waar hij zich, weliswaar sporadisch, mengt in de discussies die daar gaande zijn. Ook verschijnen er foto's van hem waarop hij in gevechtssuitrusting, vaak geflankeerd door andere strijders, poseert.

Nog een andere Syriëganger die bekendheid krijgt is de achttienjarige Robbin van D. uit Arnhem. Dat gebeurt half november 2013, na een emotionele oproep van zijn moeder op Facebook. Ze vreest dat haar zoon onderweg is naar Syrië.⁵³ Dat blijkt ook zo te zijn. Een paar dagen later hoort ze, via een andere moeder, dat Robbin gezien is in Syrië. "Hij gaat waarschijnlijk met de bedoeling te helpen in een ziekenhuis of weeshuis. Het is nog maar een kind, vechten durft hij niet," aldus zijn moeder. In een uitzending van *EenVandaag*, gewijd aan de verdwijning van Robbin, vertelt zij echter te vrezen dat haar zoon geronseld is voor de jihad en dat hij, eenmaal aangekomen in Syrië, toch aan het front terecht zal komen.⁵⁴

Naast de tientallen jonge mannen die naar Syrië vertrekken, raakt na verloop van tijd bekend dat ook een aantal jonge vrouwen en meisjes is afgereisd. In sommige gevallen gingen vrouwen samen met hun man naar Syrië, of reisden ze hem achterna. In andere gevallen gingen ongetrouwde vrouwen richting Syrië om er te trouwen met een jihadstrijder.

Tot zover, in grote lijnen, het beeld dat wij op basis van de media kregen over de Syriëgangers. Wat in ieder geval opvalt is dat het hier om een diverse groep lijkt te gaan. Dat is overigens ook het beeld dat oprijst uit lopend onderzoek.⁵⁵ En het strookt met de bevindingen uit het radicaliseringsonderzoek. Jongeren die radicaliseren, kennen zeer uiteenlopende achtergronden.⁵⁶ Het zijn over het algemeen geen personen die in een emotioneel labiele toestand de keuze maken om naar jihadgebieden te vertrekken. Integendeel. Natuurlijk, dat zal ook voorkomen. Maar hen enkel op die wijze omschrijven, staat een goed begrip van wie deze jongeren zijn, in de weg.

Venhaus (2010) reconstrueert de levensgeschiedenissen van 2.032 Al-Qaida-strijders die opgepakt zijn en terechtgekomen in de gevangenis. Hij komt tot de conclusie dat het om vier groepen gaat: de 'gefrustreerden' (*status seekers*), de 'wrekers' (*revenge seekers*), jongeren op zoek naar een identiteit (*identity seekers*) en zij die het alleen om de spanning en het avontuur doen (*thrill seekers*).⁵⁷ Afgaand op de berichtgeving in de media zou de groep jongeren die naar Syrië vertrekt, hoofdzakelijk bestaan uit de eerste categorie: gefrustreerden, op zoek naar status. Volgens de jongeren zelf staat dit echter haaks op hun geloofsovertuiging. De zuiverheid van de intentie, namelijk dat men enkel strijdt voor Allah en niet vanwege de roem en de eer, is volgens hen een diepgewortelde waarde. Een overtuiging die voortdurend opduikt in de gesprekken die achterblijvers op Facebook voeren. Wie enkel voor roem en aanzien strijdt, wacht de hel. Woordvoerder ABU Fidaa van de Nederlandse strijders in Syrië

⁵³ *De Gelderlander*, 18-jarige Arnhemmer mogelijk onderweg naar Syrië, 16 november 2013.

⁵⁴ *EenVandaag*, Bekeerling Robbin (18) is op 'jihad' naar Syrië, 22 november 2013.

⁵⁵ *Van San, M.*, Jihadi's uit de Lage Landen, work in progress.

⁵⁶ Marc Sageman, *Understanding Terror Networks*, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2004. Louise Richardson. *Wat Terroristen Willen. De Vijand Begrijpen, De Dreiging Beteugelen*, Amsterdam: Olympus, 2007

⁵⁷ *Venhaus, J.M.* (2010), *Why Youth Join Al-Qa'ida*, Washington, D.C., Special report of the United States Institute of Peace.

legt uit waarom strijders op foto's hun gezicht bedekken. Dat gebeurt niet slechts om hun anonimiteit te bewaren, om veiligheidsredenen, maar ook vanwege de zuiverheid van de intentie.

Jongeren vertrekken uitsluitend vanuit theologische overwegingen naar Syrië. Dat is althans wat woordvoerders van de strijders en personen die nauwe banden met hen hebben, ons willen doen geloven. Zij verwijzen daarbij naar de passages in de Koran en de overleveringen van de Profeet, waaruit zou blijken dat het verplicht is te strijden op het pad van Allah. Daarnaast worden jongeren naar eigen zeggen gedreven door het onrecht dat hun broeders en zusters in Syrië wordt aangedaan. De jihad zien zij dan ook als hun heilige plicht. Volgens deze visie zijn deze jongeren niet op zoek naar status (omdat dit haaks staat op het geloof), zijn zij niet naïef en kwetsbaar (zoals in de media veelvuldig naar voren gebracht), gaat het niet om jongeren die op zoek zijn naar sensatie en avontuur (wat ook wel eens wordt beweerd, zij het sporadisch), maar maken zij een welbewuste en doordachte keuze om zich aan te sluiten bij de gewapende strijd. Tegenover het heersende beeld in de media plaatsen de jongeren op deze manier een alternatief beeld, waarbij het in beide gevallen uiteraard nog de vraag is of het beeld geheel overeenkomt met de werkelijkheid.

Jihadstrijders als helden van de Lage Landen

Nu we iets meer weten over hoe de groep jongeren die momenteel strijdt in Syrië eruit ziet, is de vraag op welke manier zij van zich hebben laten horen en welke boodschap zij de rest van de wereld willen meegeven. Daarnaast is de vraag op welke manier de achterblijvers de daden van de Syriëgangers voor het voetlicht proberen te brengen. Opmerkelijk is dat steeds meer jongeren die in Syrië strijden, zelf van zich laten horen. Zij roeren zich in de debatten, plaatsen foto's op hun sites van de wapens die zij gebruiken en poseren in gevechtstenuue. Ook geven sommigen antwoord op vragen die jongeren vanuit Nederland en België hen stellen. Soms ook worden dreigementen geuit richting het Westen.

Facebook is een prominent medium voor de jihadstrijders en hun aanhangers in Nederland. Hier, en ook op andere social media, wordt steeds meer openlijke steun betuigd voor de strijd in brandhaarden als Syrië. Er vormt zich een vaste kern van jihadsupporters.⁵⁸ Ook verschijnen pagina's waarop de strijd in Syrië op de voet kan worden gevolgd, zoals *Shaam al-Ghareeba*, *Ahlu-Sunnah Publicaties*, *Page of A Mujahid*, *The Victorious Party in the Land of Ash-Sham VII* en *Yes we Support The Mujahideen*. Pagina verdwijnen soms plotseling, worden mogelijk verwijderd door de Facebookmoderatoren, maar steeds komen er weer nieuwe voor in de plaats.

Een rode draad door de boodschappen op Facebook is de onvoorwaardelijke steun voor de jihadisten in het algemeen en de Nederlandse en Vlaamse in het bijzonder. Zij krijgen een bijna bovenmenselijke status aangemeten. Iedereen die daar ook maar iets tegen in wil brengen, wordt neergesabeld. Strijders worden op Facebookpagina's voorgesteld als de helden van de islam. Als echte mannen, ware gelovigen. Vaak worden zij gepositioneerd als vrome moslims door foto's te plaatsen van biddende strijders die de wapens even aan de kant hebben geschoven. Hun zachtaardige karakter wordt benadrukt door foto's van vechters die bijvoorbeeld met jonge katjes spelen, een oude man redden uit een kogelregen of uitgehongerde kinderen eten geven. Bovenal worden de mannen afgeschilderd als edelmoedige, dappere vechtersbazen die religie, eer, bloed en eigendommen van moslims verdedigen.

De jihadsupporters zijn over het algemeen ook overtuigd van de overwinning van 'hun' strijders. Meerdere malen wordt aangekondigd dat de zege (in Syrië) nabij is. De

⁵⁸ *De Volkskrant*, Nederlandse jihadisten in Syrië vereren 'broeders', 20 augustus 2013.

kleinste overwinningen, ook van aanwezige Nederlandse en Vlaamse jihadisten, worden in geuren en kleuren beschreven. Bijna dagelijks worden foto's geplaatst van overleden strijders, heengegaan met een lach op hun gezicht. Deze mysterieuze glimlach symboliseert de eerste aanblik van het paradijs. Voor martelaren is hier het beste plekje gereserveerd. Ook vinden regelmatig discussies plaats tussen jongeren waarin zij elkaar de maat nemen en aan anderen wordt gevraagd waarom zij zich nog niet bij de gewapende strijd hebben gevoegd. En niet tevergeefs. Regelmatig verschijnen berichten van thuisblijvers die verklaren zich te schamen dat zij de moed nog niet hebben gehad om zelf te vertrekken. Dit alles lijkt te suggereren dat de status die de jongeren krijgen door naar Syrië te trekken toch een rol speelt, hoeveel waarde men ook zegt te hechten aan de zuiverheid van intentie.

Wat valt uit dit alles te concluderen? Op zijn minst dat jongeren die momenteel in Syrië strijden qua achtergrond een erg diverse groep vormen. En dat daarom het beeld dat media over deze jongeren schetsen, ook door toedoen van verschillende deskundigen, nuancering behoeft. Bovendien gaat het bij de keuzes die jongeren maken vaak om dunne scheidslijnen: naar Syrië gaan als jihadstrijder of kiezen voor een andere manier van strijden. Het verrichten van *dawa* of het steeds weer aandacht vragen voor het lot van broeders en zusters in Syrië op sociale media behoort daartoe. Of zoals een van onze informanten die er vooralsnog voor kiest om niet naar Syrië te gaan, het uitdrukt: "Wat wij nu doen is al een heel grote stap en als je standvastig kunt zijn, het goede doet, het slechte verwerpt, mensen warm maakt voor de islam en de sharia, is dát alleen al een vorm van jihad. Een niet te onderschatten vorm van jihad zelfs. Wie aan het schieten is, heeft mensen nodig die uitleggen waarom zij aan het schieten zijn." ⁵⁹

De strijd met woorden

Zoals er in Syrië een strijd met wapens aan de gang is, woedt in Nederland een strijd met woorden. Zo lijkt er op Facebook een voortdurende campagne gaande waarin de jihad wordt gepromoot en ieder tegengeluid meteen de kop wordt ingedrukt. Zeggen imams of andere moslimgeleerden dat jongeren toestemming van hun ouders nodig hebben om naar Syrië te vertrekken, dan verschijnt een paar weken later een tekst online waarin, op basis van de *hadiths*, wordt uitgelegd waarom die toestemming niet nodig is.⁶⁰ De uitlatingen van de moeder van Robbin van D. over het mogelijk ronselen van haar zoon, valt een soortgelijk lot ten deel. "Enorm goedkoop en (te) makkelijk om te zeggen," verschijnt als reactie. En: "Wees trots op uw zoon, zoals moeders dat op hun zonen zijn." Verdriet? Betoogd wordt dat dit in het niet valt bij het verdriet van duizenden moeders in Syrië. "Wat moet het ongelofelijk moeilijk zijn om op een dag thuis te komen en te moeten constateren dat uw zoon er niet is. Maar hoe denkt u dat dit is voor de miljoenen Syriërs, die afgelopen twee jaar, dag in dag uit, in een oorlog zitten? Hoeveel moeders zijn u voorgegaan? Hoeveel Syrische mama's zijn op een dag thuisgekomen en hebben moeten ontdekken dat de zoon er niet meer was?"⁶¹

Regelmatig verschijnen berichten op Facebook om niet meer met journalisten te praten. Al helemaal niet wanneer die een boodschap verkondigen die niet in goede aarde valt bij de jihadsupporters. Opgeroepen wordt tot boycot van een bijeenkomst georganiseerd ten behoeve van ouders van jongeren die naar Syrië zijn vertrokken. Moslims krijgen de waarschuwing om hier niet in te trappen: de stichting zou de bijeenkomst organiseren met subsidie van de gemeente. "Wat een keiharde realiteit is

⁵⁹ Van San, M., 'Als Allah mij kiest'. Rechtvaardigingen voor martelaarschap en geweld op Facebook, *Tijdschrift voor Criminologie*, 55(2), 139-154.

⁶⁰ Ahlus-Sunnah Publicaties, 'Wanneer is toestemming van de ouders vereist voor de jihad?'

⁶¹ DeWareReligie.nl, 'Beste Jolanda, wat is uw zoon vergeleken met de duizenden Syrische zonen?', 23 november 2013.

dat zij deze mensen naar de afgrond helpen. Hebben jullie echt het idee dat de gemeente die handelt in de naam van de staat het beste voor heeft met de Nederlandse jihadstrijders? Zeker niet! Ze zijn heel hard bezig om de broeders die terug zijn, te berechten. Trap niet in deze onzin. Als jullie deze families willen bezoeken en een hart onder de riem steken, bezoek hen dan, doe boodschappen voor hen, gooi een bedrag aan geld door de brievenbus, of doe gewoon heel erg aardig en glimlach naar hen.”

Het bericht wordt veelvuldig gedeeld op Facebook. Desondanks komen honderd moeders naar de bijeenkomst om te praten over de angst die ze hebben dat ook hún kind naar Syrië vertrekt.⁶² En wanneer Suhayb Salam, zelf in Syrië geboren, begin december 2013 een videoboodschap op Facebook zet, waarin hij ontkent dat zijn organisatie, *Stichting alFitrah*, jongeren voor de jihad naar Syrië stuurt, wordt hij de dagen erna neergesabeld. Suhayb wordt verweten dat hij de strijders, die nota bene zijn land aan het zuiveren zijn van een dictator, openlijk aanvalt, belastert en uitscheldt. Zijn bewering dat er in Syrië geen manschappen nodig zijn, wordt als schokkend ervaren. Reacties verwijzen naar moslimgeleerden die benadrukken dat de jihad in Syrië verplicht is voor iedere moslim en naar de video waarin jihadstrijders worden opgeroepen naar Syrië te komen.⁶³

Zo verheft zich de strijd met woorden. Gelijk op met de strijd met wapens in Syrië, zo lijkt het wel. Tegenover het beeld dat autoriteiten en media hebben gecreëerd van de Syriëgangers, een beeld van naïviteit, ‘kanonnenvlees’ en ronseling, krijgt een heel ander profiel van de strijders gestalte. Geïnitieerd door de strijders in Syrië zelf en meer en meer – steeds openlijker ook – gesteund door hun geestverwanten in Nederland. Met een hoofdrol voor de hedendaagse, sociale media. In het alternatieve beeld zijn de Syriëstrijders uitgegroeid tot helden van de Lage Landen. Edelmoedige, van idealen vervulde jongeren die de wapens hebben opgepakt en opkomen voor hun zwaarbelaaide moslimbroeders en –zusters in het verre Syrië. Een stap waar ze volgens dat beeld weloverwogen, zélf voor hebben gekozen.

De groep jongeren die zich in Nederland hebben verzameld op Facebook zijn jihadsupporters in hart en nieren. En laten niets aan het toeval over wanneer over hun helden kwaad wordt gesproken. Gespitst zijn ze erop de eer van de jihadgangers, die in hun ogen alles hebben achtergelaten om hun broeders en zusters in Syrië te hulp te schieten, hoog te houden. En dat gebeurt dan ook op de fora, van ‘s morgens vroeg tot ‘s avonds laat.

De strijd met wapens in Syrië woedt onverminderd voort, lijkt zich alleen maar te verharderen. En datzelfde geldt voor de strijd met woorden. Krijgen de strijders op Facebook bijna mythische trekken, op vertrouwd papier gaat de beeldvorming een heel andere kant op. In het 34^e Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland waarschuwt de Nationaal Coördinator Terrorismedebestrijding voor het ‘extreme geweld’ waar Nederlanders in Syrië volgens hem niet voor terugdeinzen. “Door het lange verblijf in Syrië groeit de strijdervaring en mogelijk ook de strijdvaardigheid. Er zijn tekenen dat Nederlandse jihadisten gedurende hun tijd in Syrië radicaler zijn geworden en negatiever denken over het Westen in het algemeen en Nederland in het bijzonder.” In het 35^e Dreigingsbeeld blijft het dreigingsniveau ‘substantieel’, waarbij “vooral het feit dat Nederlanders gestaag aansluiting blijven zoeken en vinden bij aan Al-Qa’ida gelieerde strijdgroepen in Syrië en (in geringere mate) aan het terugkeren zijn, onverminderd ernstig” is.

Terugkerende jihadisten staat onder meer strafvervolging te wachten. Wegens mogelijke betrokkenheid bij terroristische misdrijven, of het ronselen van

⁶² *BN De Stem*, Marokkanse moeders bang dat kind geronseld wordt, 22 november 2013.

⁶³ *DeWareReligie.nl*, ‘Kun je nu weer rustig slapen, Suhayb?’, 15 december 2013.

jihadstrijders. Dat zal ongetwijfeld reacties uitlokken van de jihad-supportersschare op Facebook, die deze jihadisten niet als criminelen ziet maar als vrome strijders, als helden van de Lage Landen. Ook de oorlog met woorden is nog lang niet ten einde.